

Zróżnicowanie przestrzenne płatności programów unijnych w województwie kujawsko-pomorskim (perspektywa finansowa 2007-2013)

Roman Rudnicki
UMK Toruń

Uwagi wprowadzające

- Podstawą analizy była zintegrowana baza danych przestrzennych, skupiająca informacje GUS, Ministerstwa Rozwoju (MR), ARiMR i UM WK-P;
- Badania przeprowadzono w układzie 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego, ze szczególnym uwzględnieniem grupy 127 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich – mają charakter pilotażowy, poprzedzający ujęcie ogólnopolskie;
- Analizę funduszy programów UE oparto o kategorię „wielkość dofinansowania ogółem”, w ramach której dofinansowanie z UE z reguły stanowi najwyższy udział.

Uwagi wprowadzające

Analizę przeprowadzono z wydzieleniem trzech grup płatności, tj.:

(I) płatności bezpośrednie, w tym: jednolite płatności obszarowe (JPO), uzupełniające płatności obszarowe (UPO), płatności specjalne i pozostałe,

oraz płatności programów operacyjnych, podzielone – uwzględniając kierunek wydatkowania większości środków – na:

(II) płatności programów ukierunkowanych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, wyróżniające się przeważającym udziałem gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, w tym: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW2007-2013), Program Operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich” (PO Ryby) i pomoc finansowa wypłacona w ramach wsparcia rynku owoców i warzyw (ROW);

(III) płatności regionalnego i krajowych programów operacyjnych, cechujące się przeważającym udziałem gmin miejskich, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO K-P) oraz krajowe programy operacyjne: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ), Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) oraz Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).

Tab. 1. Płatności bezpośrednie w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2007-2013

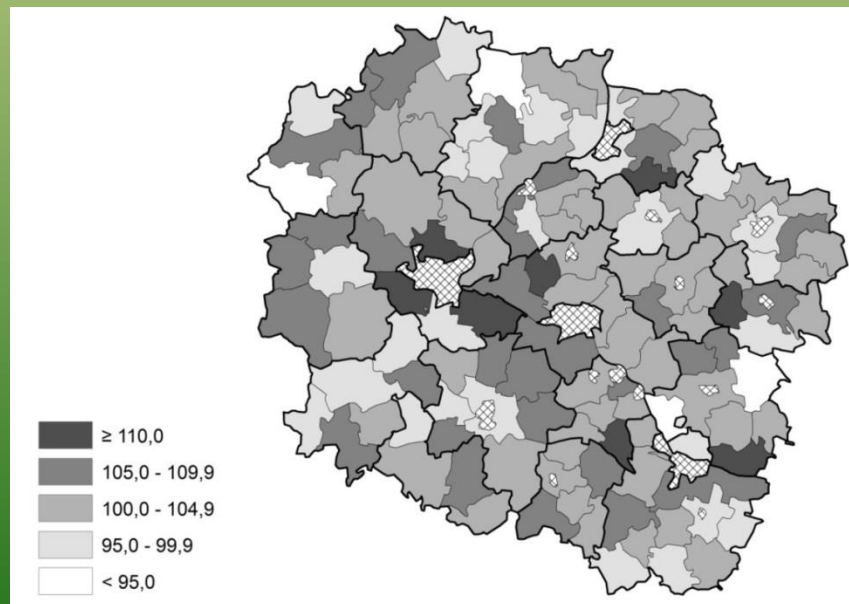
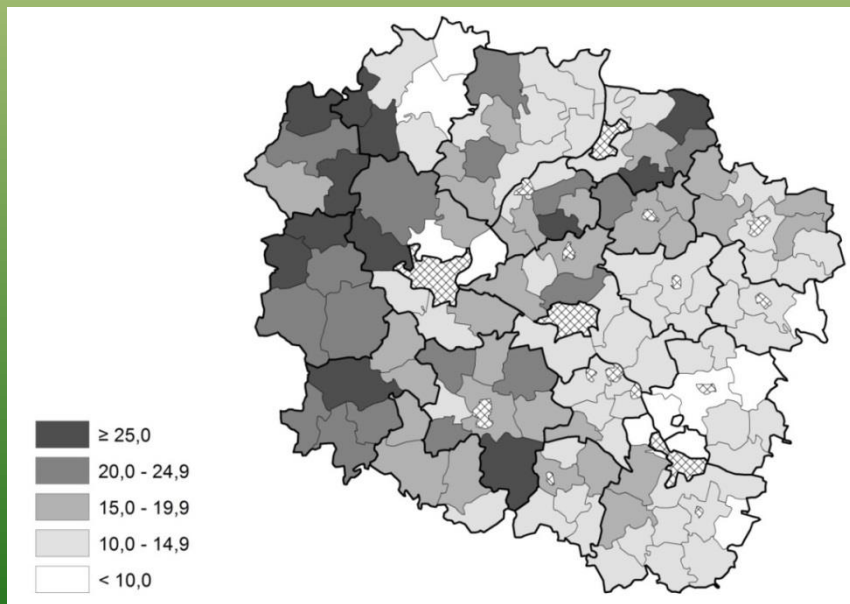
Wyszczególnienie		Płatności ogółem w regionie		Płatności w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich	
		w mln zł	w % PL	w mln zł	w % woj.
I.	PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE - RAZEM	6557,2	7,8	6314,3	96,3
I. 1.	Jednolita Płatność Obszarowa (JPO)	4055,9	7,3	3893,7	96,0
I. 2.	Krajowe uzupełniające płatności obszarowe	1776,8	7,7	1714,1	96,5
I. 2.1.	Płatność uzupełniająca do powierzchni grupy upraw podstawowych	1440,6	8,5	1390,2	96,5
I. 2.2.	Płatność uzupełniająca do powierzchni roślin przeznaczonych na paszę, uprawianych na trwałych użytkach zielonych - płatność zwierzęca	180,0	3,8	175,9	97,8
I. 2.3.	Płatność uzupełniająca do powierzchni uprawy chmielu	0,1	0,5	0,1	100,0
I. 2.4.	Płatność do tytoniu	125,0	10,4	117,6	94,0
I. 2.5.	Płatność niezwiązana z produkcją - sektor skrobi ziemniaczanej	31,1	20,7	30,3	97,3
I. 3.	Wsparcie specjalne i pozostałe płatności	724,5	13,6	706,5	97,5
I. 3.1.	Specjalna płatność obszarowa do powierzchni upraw roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych	25,8	7,0	24,5	94,7
I. 3.2.	Wsparcie specjalne - płatność do krów	0,0	0,0	0,0	100,0
I. 3.3.	Wsparcie specjalne - płatność do owiec	-	-	-	-
I. 4.1.	Oddzielna płatność z tytułu cukru	645,3	17,1	634,6	98,3
I. 4.2.	Oddzielna płatność do owoców miękkich	10,0	2,5	9,6	96,1
I. 4.3.	Oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów)	42,9	26,5	37,5	87,4
I. 4.4.	Płatność do upraw roślin energetycznych	0,4	1,5	0,4	89,1

Jednolita płatność obszarowa (JPO) jako znaczący element wsparcia finansowego UE oraz ważne narzędzie monitoringu przemian agrarnych

[płatność / stawka za 1 ha: od 301,54 zł w 2007 r. do 830,30 zł w 2013 r.]

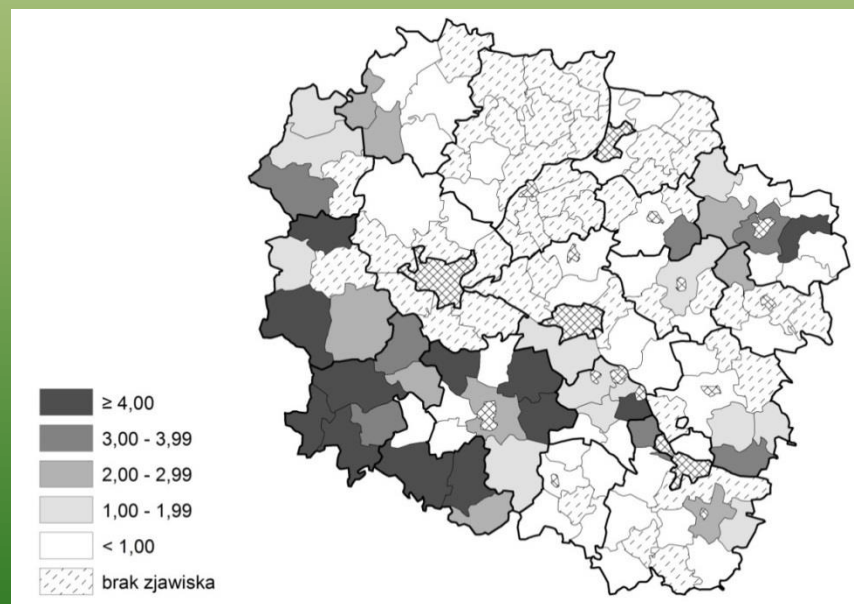
Przeciętna powierzchnia UR gospodarstw rolnych - beneficjentów jednolitych płatności obszarowych (JPO; średnio w latach 2007-2013; 15,9 ha w regionie, najwięcej 35,5 ha w Łasinie)

Zmiany przeciętnej powierzchni UR gospodarstw rolnych - beneficjentów jednolitych płatności obszarowych w latach 2007-2013 (JPO; areal w 2007 r.=100 pkt; średnio w regionie 103 pkt, najwięcej w Osielsku 154 pkt. i Solcu Kuj. – 143 pkt)

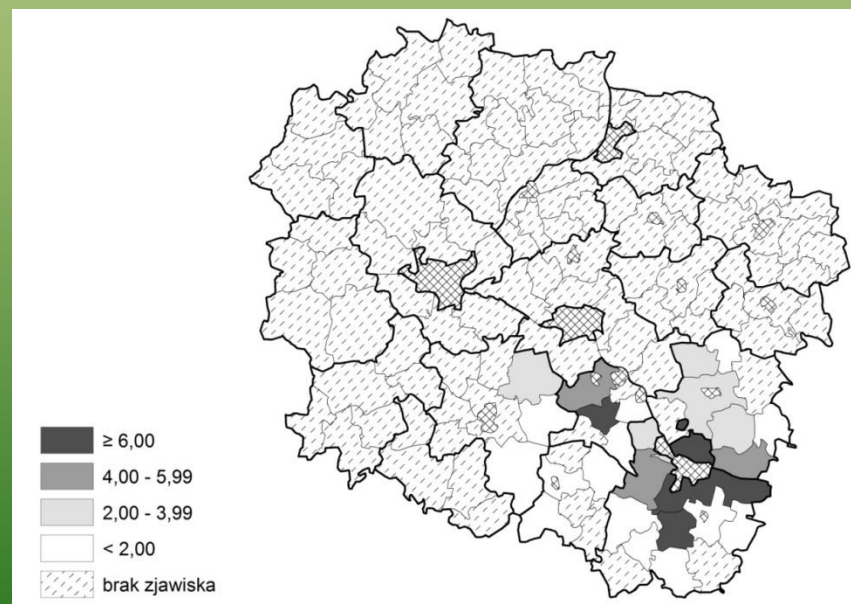

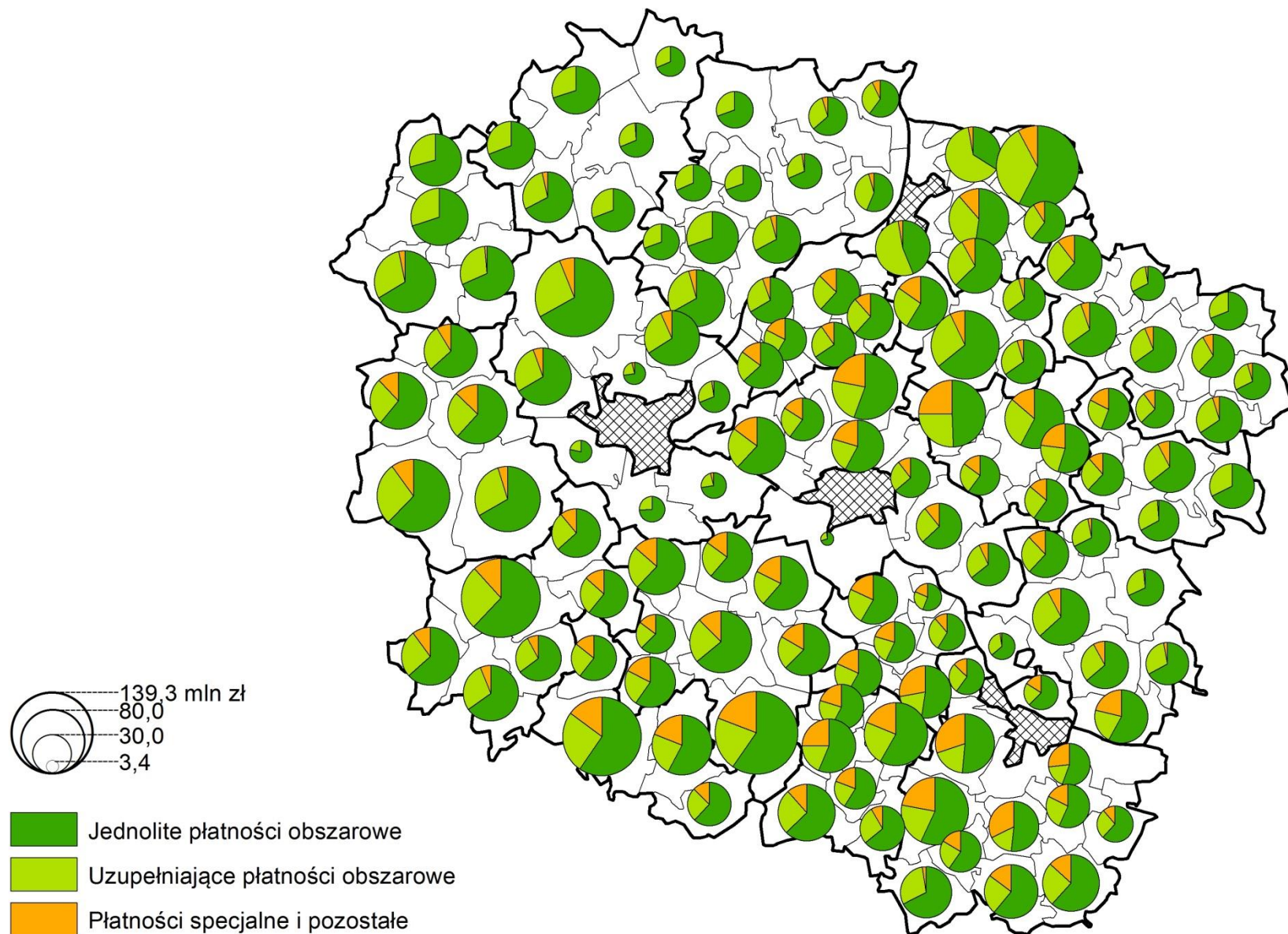
Płatności bezpośrednie o znaczącym – ponad 20% - udziale w sumie płatności krajowych

Płatność z tytułu sektor skrobi ziemniaczane
- zrealizowane wnioski w % ogólnej liczby
producentów rolnych ARiMR
(problem zmiany płatnika – ARR (do 2011 r.)
ARiMR (lata 2012, 2013))

Płatność z tytułu owoców i warzyw (tzw.
płatność do pomidorów) - zrealizowane
wnioski w % ogólnej liczby producentów
rolnych ARiMR

Wielkość i struktura płatności bezpośrednich w województwie kujawsko-pomorskim

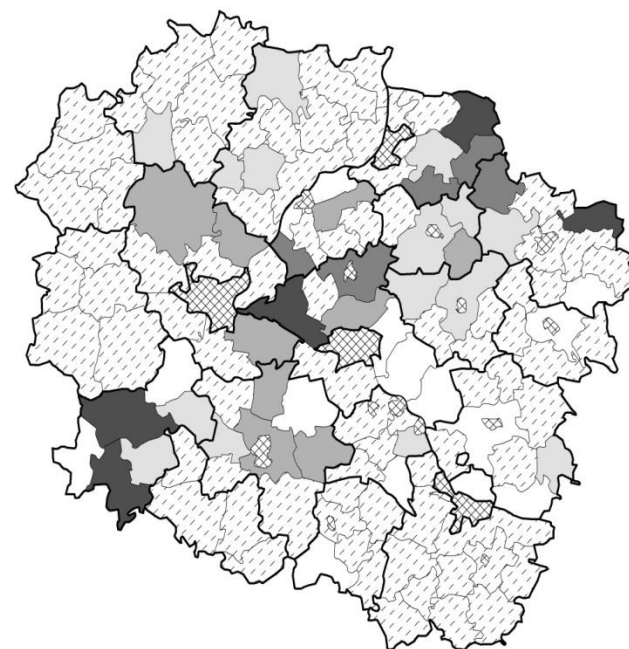
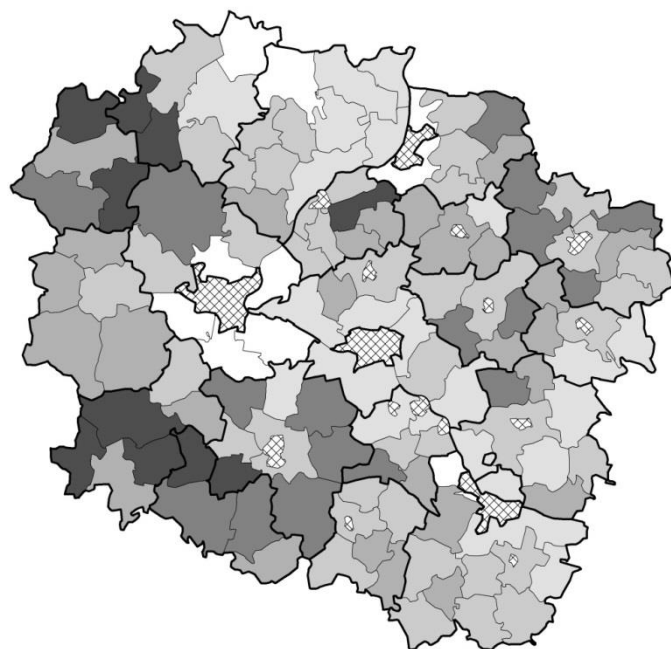
Tab. 2.1. Płatności programów unijnych ukierunkowane na wsparcie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim (okres finansowy 2007-2013)

L.p.	PROGRAMY/ DZIAŁANIA	Płatności ogółem w regionie		Płatności w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich	
		w mln zł	w % PL	w mln zł	w % woj.
II.	PŁATNOŚCI UKIERUNKOWANE NA ROZWÓJ ROLNICTWA I OBSZARÓW WIEJSKICH - RAZEM	5317,9	7,2	5018,1	94,4
II. 1	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) - razem	4076,9	6,5	3969,2	97,4
II. 1.1.	Oś 1 PROW - Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego	1739,9	7,5	1700,3	97,7
II. 1.1.2.	Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie	4,9	4,1	4,9	100,0
II. 1.1.3	Ułatwianie startu młodym rolnikom	311,3	9,8	303,2	97,4
II. 1.1.4	Renty strukturalne	162,7	7,6	158,5	97,4
II. 1.1.5	Korzystanie z usług doradczych	9,9	7,1	9,9	99,4
II. 1.1.6	Modernizacja gospodarstw rolnych	807,8	7,9	801,3	99,2
II. 1.1.7	Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej	243,6	7,0	223,8	91,8
II. 1.1.8	Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa	108,8	5,0	108,2	99,5
II. 1.1.9	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	15,5	1,9	15,1	97,5
II. 1.1.10	Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności	0,5	0,9	0,4	91,8
II. 1.1.11	Działania informacyjne i promocyjne	-	-	-	-
II. 1.1.12	Grupy producentów rolnych	74,9	8,6	74,9	100,0

Płatności działań Osi 1 PROW 2007-2013 o znaczącym udziale w sumie płatności krajowych

Wnioski dotyczące działania PROW 2007-2013 **"Ułatwienie startu młodym rolnikom"** w % ogólnej liczby gospodarstw rolnych - od poniżej 1,0% w Nowej Wsi Wielkiej (0,9%) i Osielsku (0,5%) do 14-15% w Janowcu Wielkopolskim (14,7%) i Żninie (14,5%)

Wnioski dotyczące działania PROW 2007-2013 **"Grupy producentów rolnych"** w % ogólnej liczby gospodarstw rolnych (najwięcej w Łasinie 1,6%)

Problem braku formalnego wymogu prezentacji zrealizowanych płatności na poziomie gminy – przykład działania "Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa"

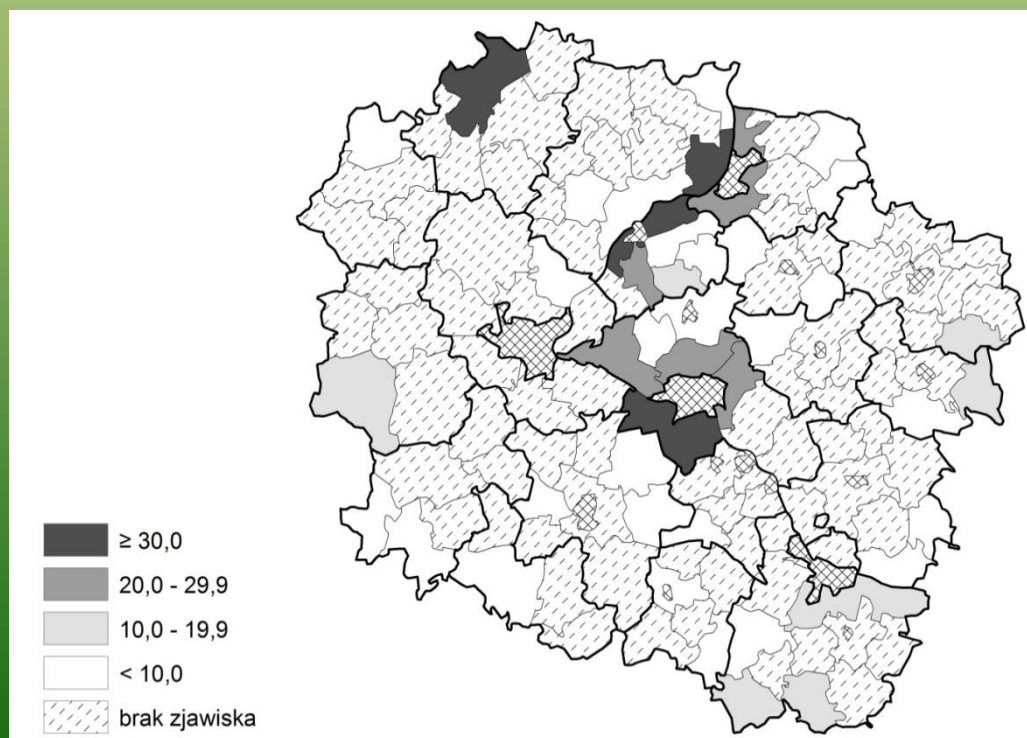
Płatność wg danych ARiMR i UM WK-P

- 108,8 mln zł przypisane do m. Włocławek – siedziby Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych.

Płatności po korekcie KPZMiUW

– wg miejsca realizacji inwestycji - 44 gminy.

Ryc. Płatności z tytułu realizacji działania "Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa" w % łącznej sumy płatności w ramach osi I PROW 2007-2013

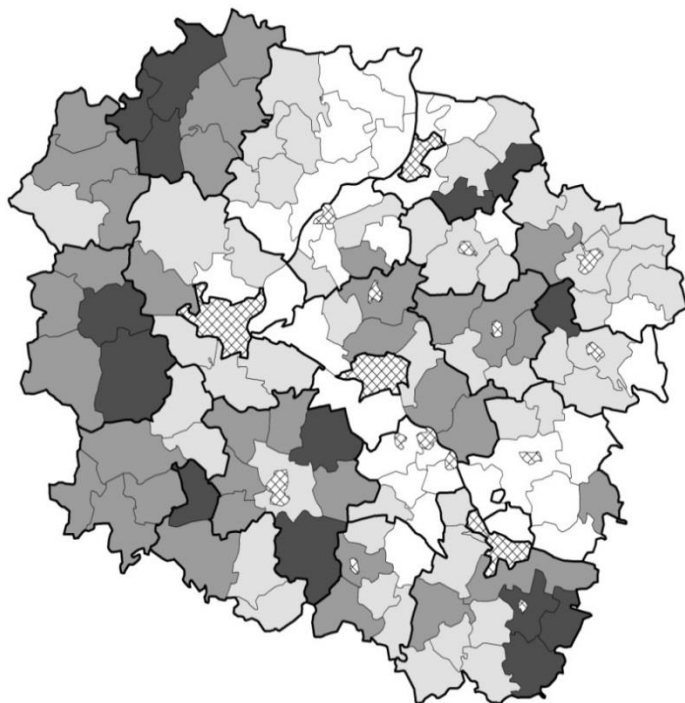
Tab. 2.2. Płatności programów unijnych ukierunkowane na wsparcie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim (okres finansowy 2007-2013)

L.p.	PROGRAMY/ DZIAŁANIA	Płatności ogółem w regionie		Płatności w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich	
		w mln zł	w % PL	w mln zł	w % woj.
II. 1.2.	Oś 2 PROW - Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich	1185,9	6,0	1128,5	95,2
II. 1.2.1	Wspieranie gospodarstw na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)	486,7	5,1	468,4	96,2
II. 1.2.2	Program rolnośrodowiskowy	644,3	6,9	609,8	94,7
II. 1.2.3	Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne	21,1	4,3	19,0	90,3
II. 1.2.4	Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych	33,8	6,4	31,2	92,3
II. 1.3.	Oś 3 PROW - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	801,9	5,6	796,2	99,3
II. 1.3.1	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	73,5	5,4	73,5	100,0
II. 1.3.2	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	108,9	4,2	106,3	97,6
II. 1.3.3	Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	460,0	5,9	460,0	100,0
II. 1.3.4	Odnowa i rozwój wsi	159,5	5,8	156,4	98,1

Największe płatności osi 2 i 3 PROW 2007-2013

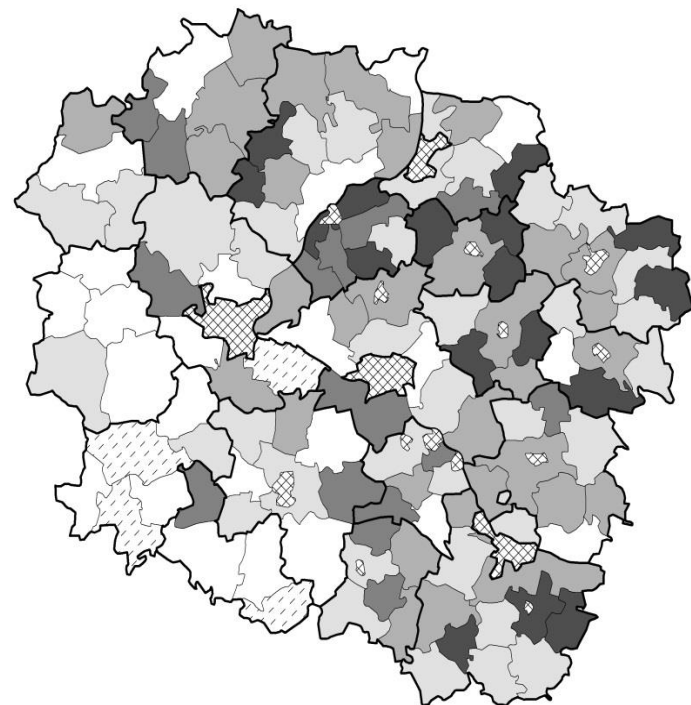
Oś 2 – Program rolnośrodowiskowy - 644,3 mln zł

Wnioski dotyczące działania osi II PROW 2007-2013 w % ogólnej liczby gospodarstw rolnych; najwięcej w Kęsowie (248%), Kowalu (217%) i Świeciu nad Osą (216%).

Oś 3 – Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej - 460,0 mln zł

Działanie Osi III PROW 2007-2013 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (najwięcej 2,2 w gm. Radomin)

Tab. 2.3. Płatności programów unijnych ukierunkowane na wsparcie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim (okres finansowy 2007-2013)

L.p.	PROGRAMY/ DZIAŁANIA	Płatności ogółem w regionie		Płatności w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich	
		w mln zł	w % PL	w mln zł	w % woj.
II. 1.4.	Oś 4 PROW - LEADER	186,4	5,5	185,6	99,5
II. 1.4.1	Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju - Małe projekty	36,9	5,1	36,0	97,7
II. 1.4.2	Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju - Odnowa	97,4	5,5	97,4	100,0
II. 1.4.3	Wdrażanie lokalnych strategii dla 311 "Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej"	11,9	8,3	11,9	100,0
II. 1.4.4	Wdrażanie lokalnych strategii dla 312 "Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw"	9,4	5,5	9,4	100,0
II. 1.4.5	Wdrażanie Projektów Współpracy	2,7	5,5	2,7	100,0
II. 1.4.6	Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	28,3	5,5	28,3	100,0
II. 2.	Pomoc finansowa wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw	1139,5	14,4	970,6	85,2
II. 3.	Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich - PO Ryby	101,5	1,6*	78,4	77,2

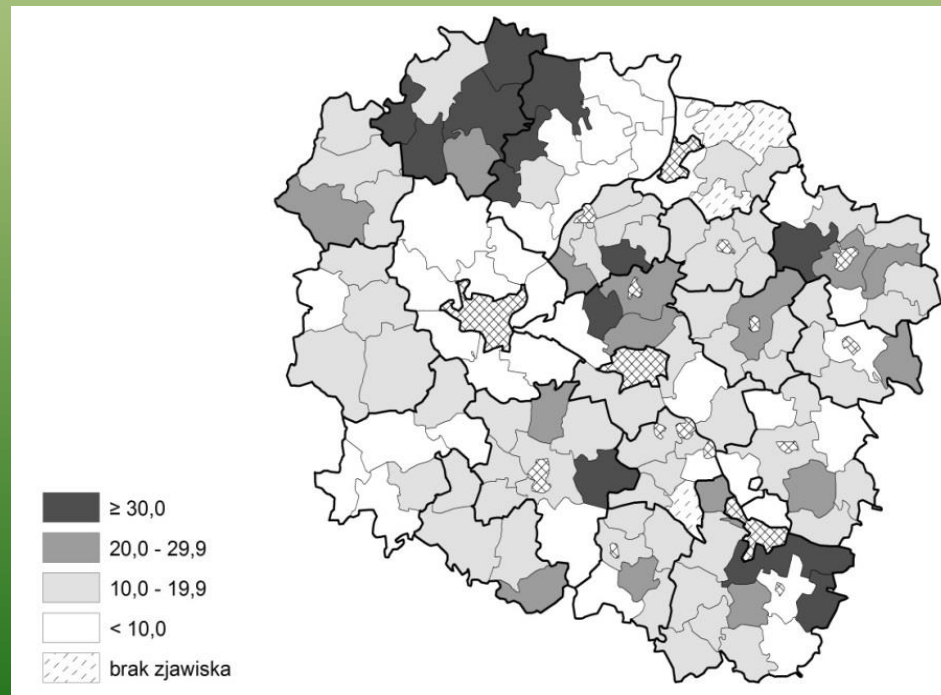
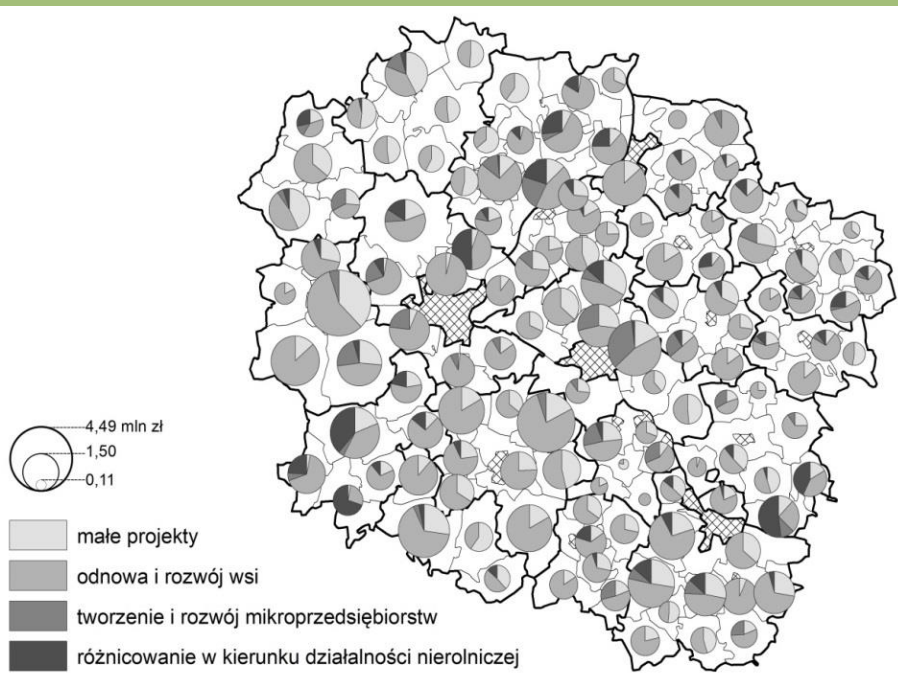
*udział dot. tylko płatności ARiMR

Wybrane elementy oceny zróżnicowania PROW

2007-2013

Działanie Osi IV PROW 2007-2013 (LEADER) Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju - poziom i struktura absorpcji

Małe projekty w ramach działania Osi IV PROW 2007-2013 (LEADER) Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju - liczba zrealizowanych wniosków na 10 tys. os. najczęściej w Dąbrowie Biskupiej (62,2) i Świekatowo (68,1)

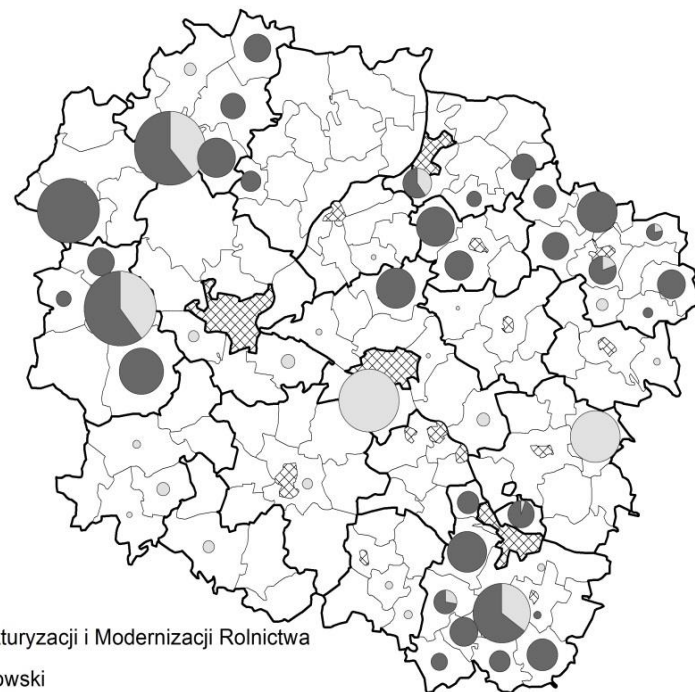
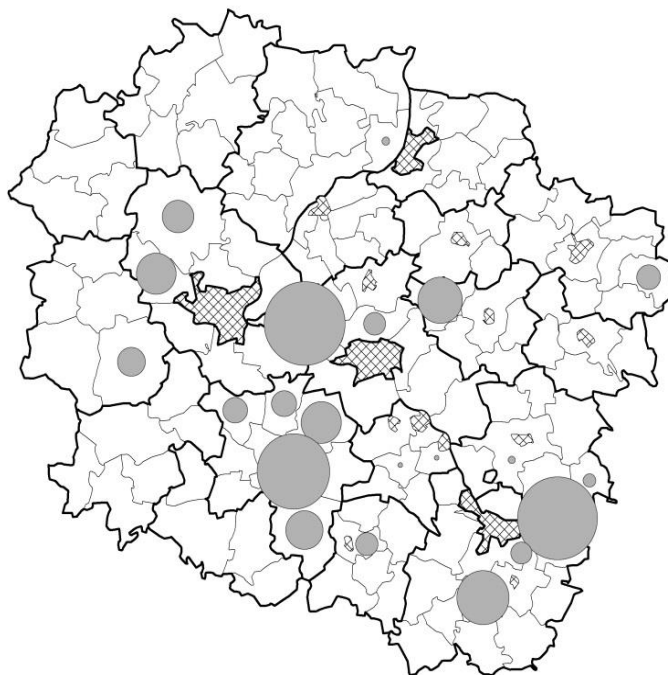
Pozostałe płatności ukierunkowane na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

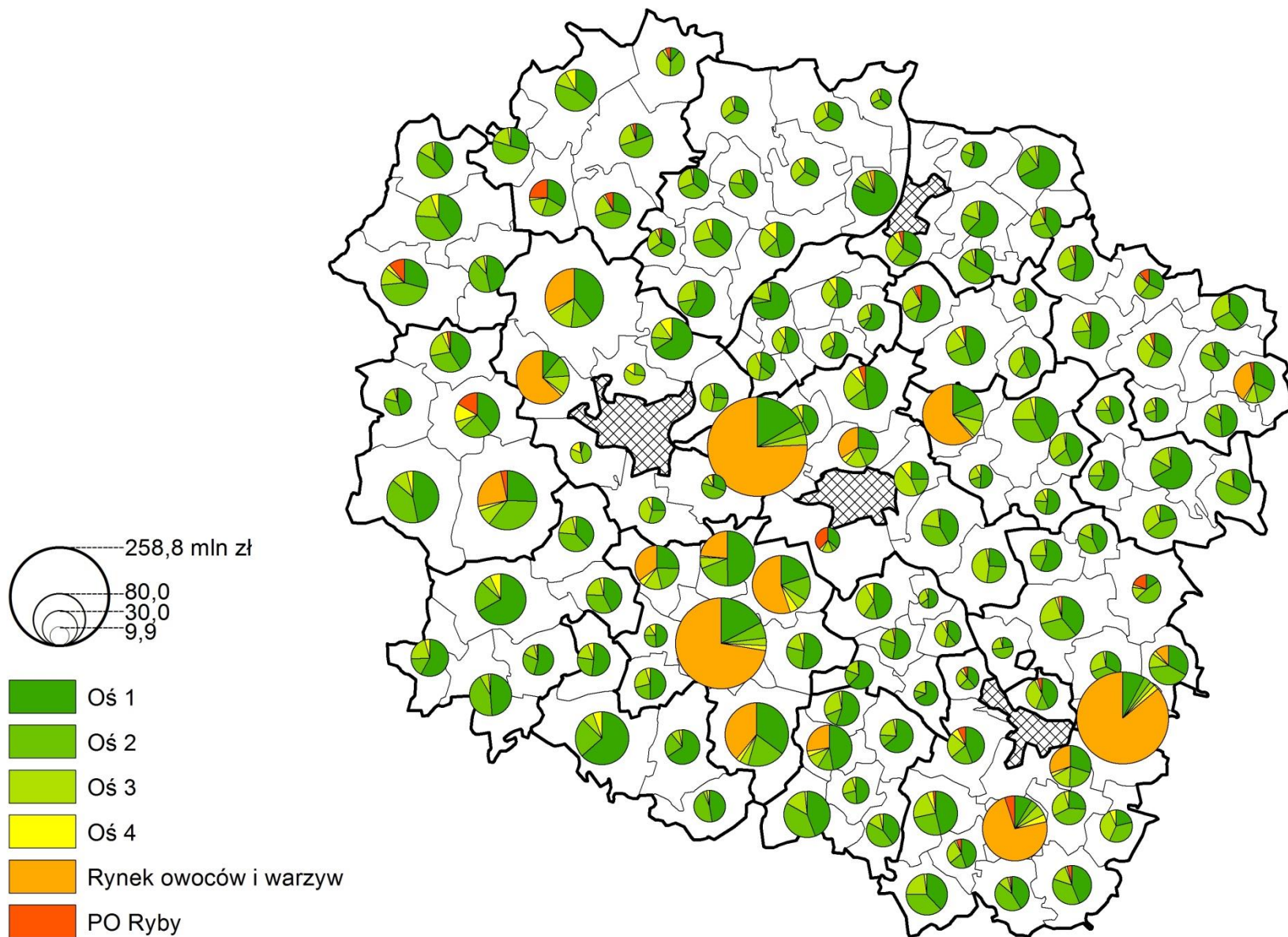
Pomoc finansowa wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw - w mln zł;

Najwięcej w Inowrocławiu (155,8 mln zł), Dobrzyniu nad Wisłą (189,5 mln zł) oraz Złejwsi Wielkiej (194,1 mln zł).

Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich - PO Ryby – płatność w mln zł

[problem rozdzielenia realizacji płatności między ARiMR i UM WK-P]

Wielkość i struktura płatności ukierunkowanych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim.

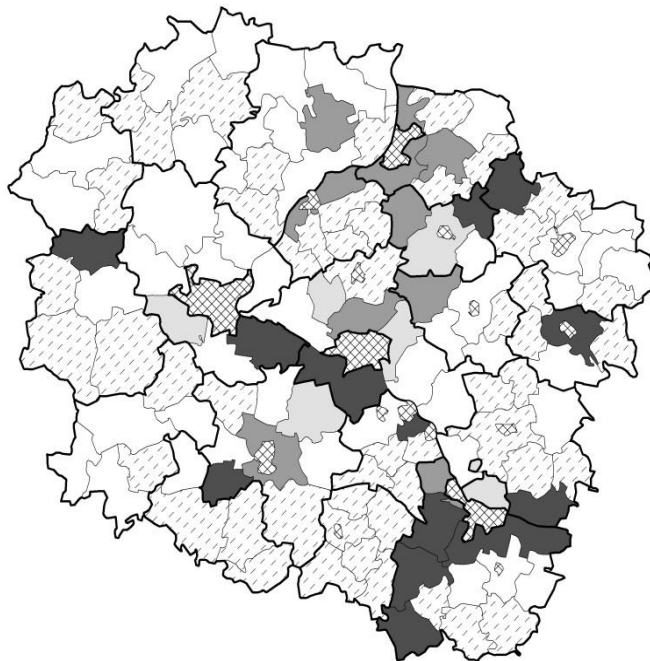
Tab. 3. Płatności regionalnego i krajowych programów operacyjnych w województwie kujawsko-pomorskim (okres finansowy 2007-2013)

L.p.	PROGRAMY	Płatności ogółem w regionie		Płatności w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich	
		w mln zł	w % PL	w mln zł	w % woj.
III	Płatności regionalne i krajowe - razem	12585,1	4,7	3737,2	29,7
III.1	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO K-P)	4369,4	5,5	1870,8	42,8
III.2	Krajowe programy operacyjne	8215,7	4,0	1866,4	22,7
III.2.1	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIŚ)	4632,6	3,4	1063,2	22,9
III.2.2	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)	2152,5	4,9	417,0	19,4
III.2.3	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL)	1430,6	5,8	386,1	27,0

Problemy agregacji danych na poziomie gminy wynikające z mankamentów rejestru SIMIK – wydzielenie płatności przypisanych do powiatów i województwa i przyjęcie zasady proporcjonalnego podziału tych środków wg liczby jednostek administracyjnych [z powodu ukierunkowania analizy na rozwój lokalny uwzględniono jedynie środki przypisane do gmin]

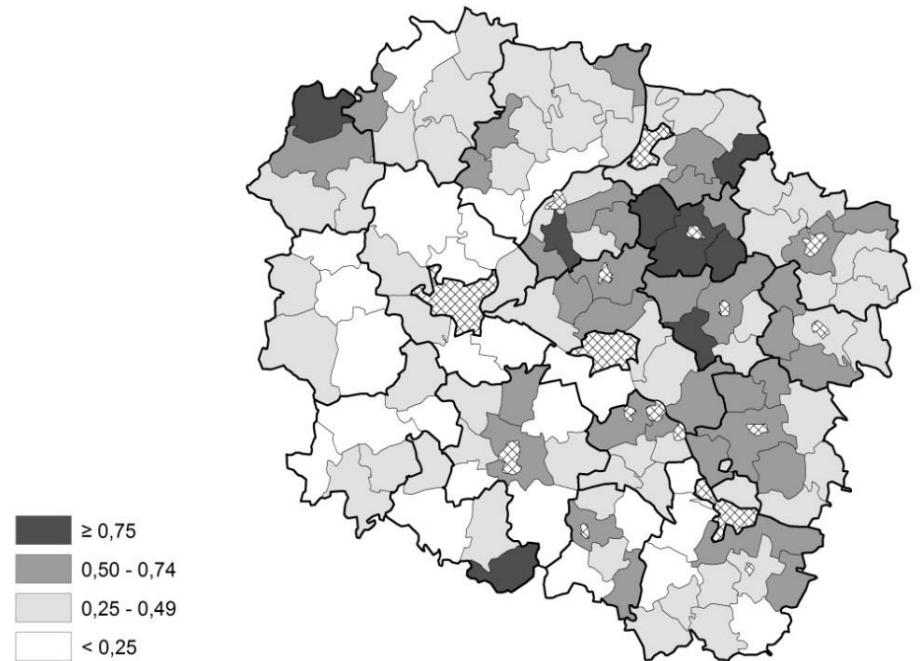
Dofinansowanie z tytułu realizacji projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w tys. zł na 1 mieszkańca gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (okres finansowy 2007-2013)

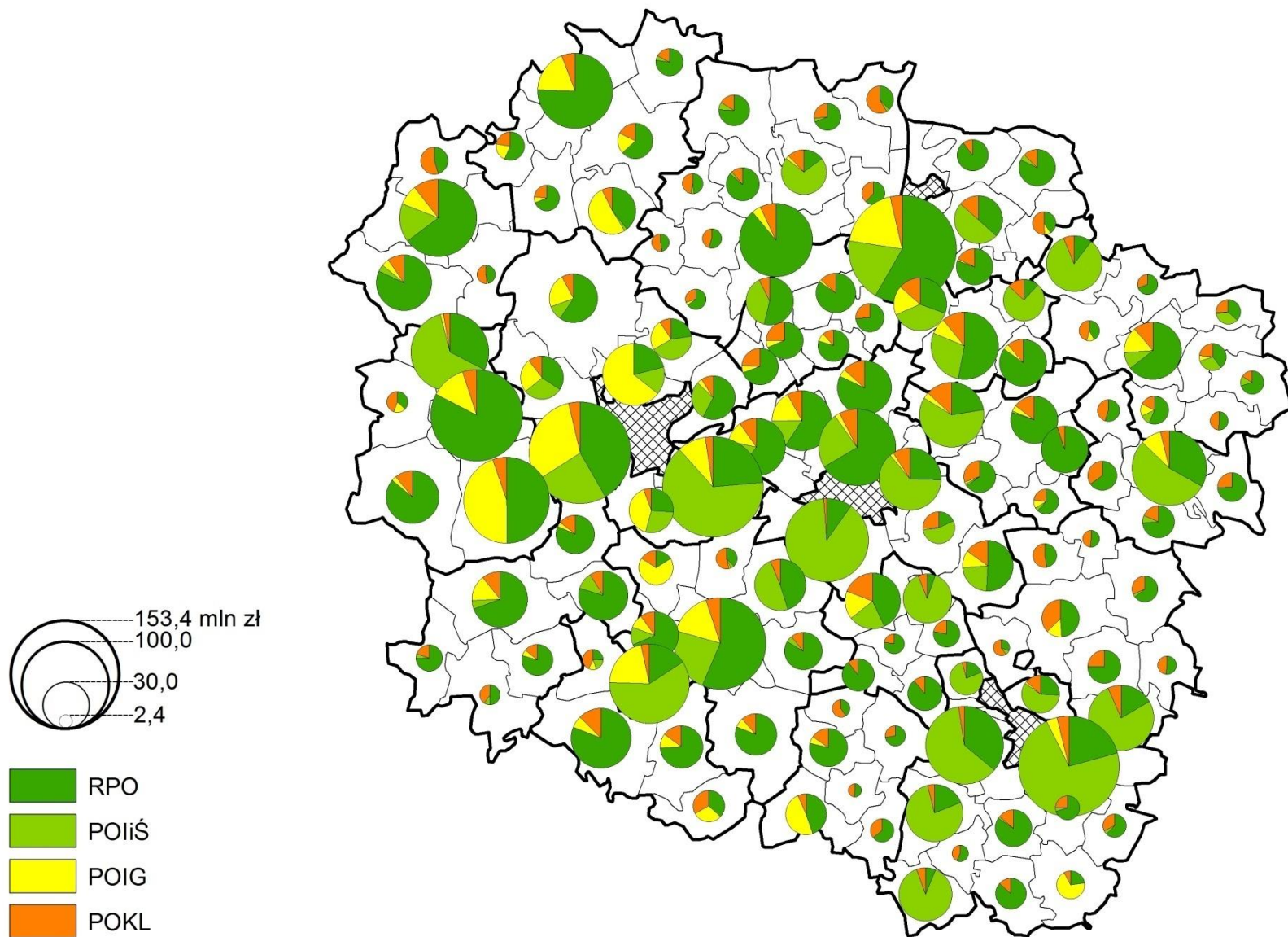
[problem oceny zróżnicowania przestrzennego wydatkowania 1,2 mld zł dot. budowy autostrady na odcinku Toruń – Stryków]

Dofinansowanie z tytułu realizacji projektów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w tys. zł na 1 mieszkańca gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (okres finansowy 2007-2013)

[problem oceny zróżnicowania przestrzennego 737 mln zł przypisanych go powiatów i województwa ogółem]

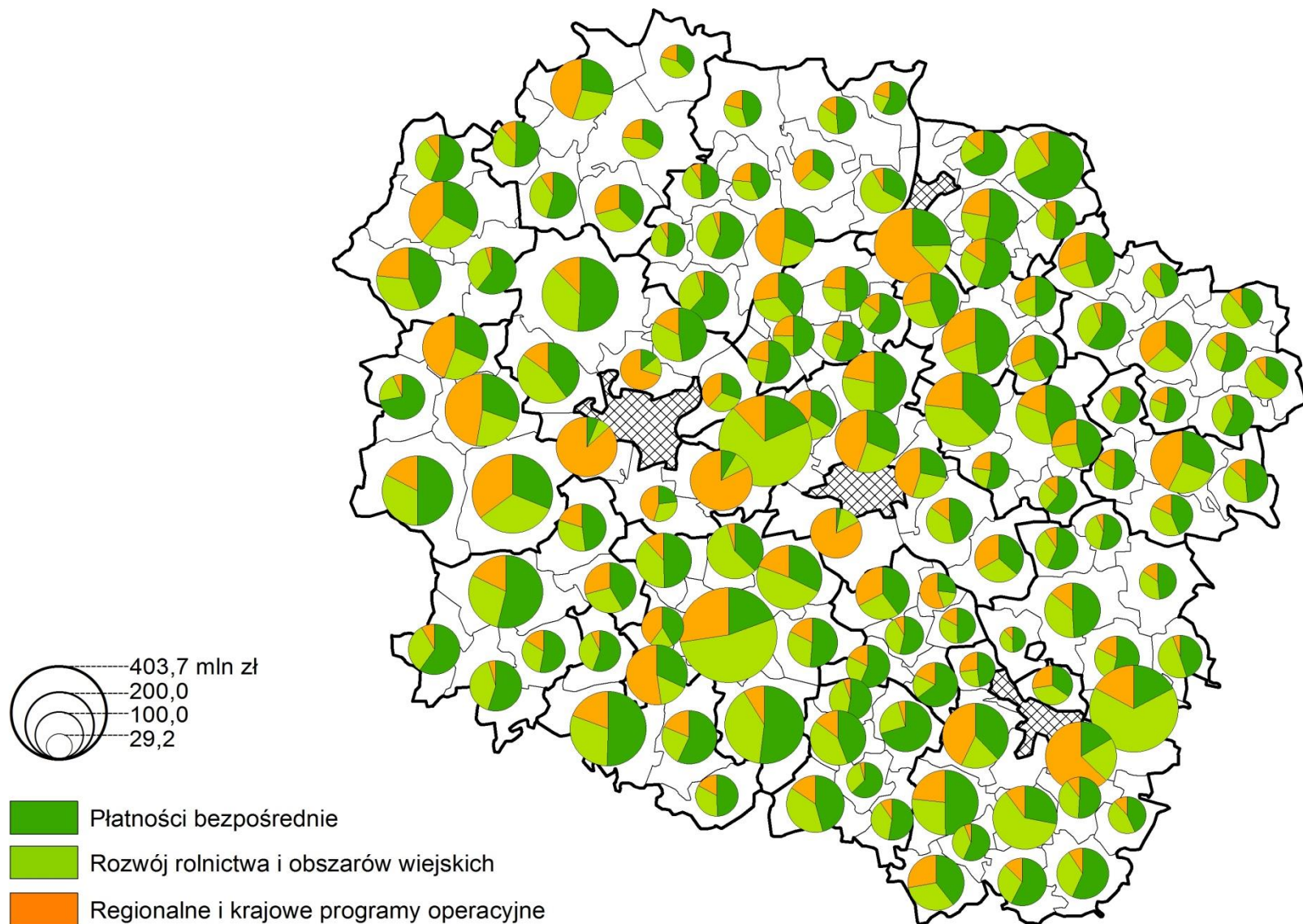

Wielkość i struktura regionalnego i krajowych programów operacyjnych w województwie kujawsko-pomorskim (perspektywa 2007-2013)

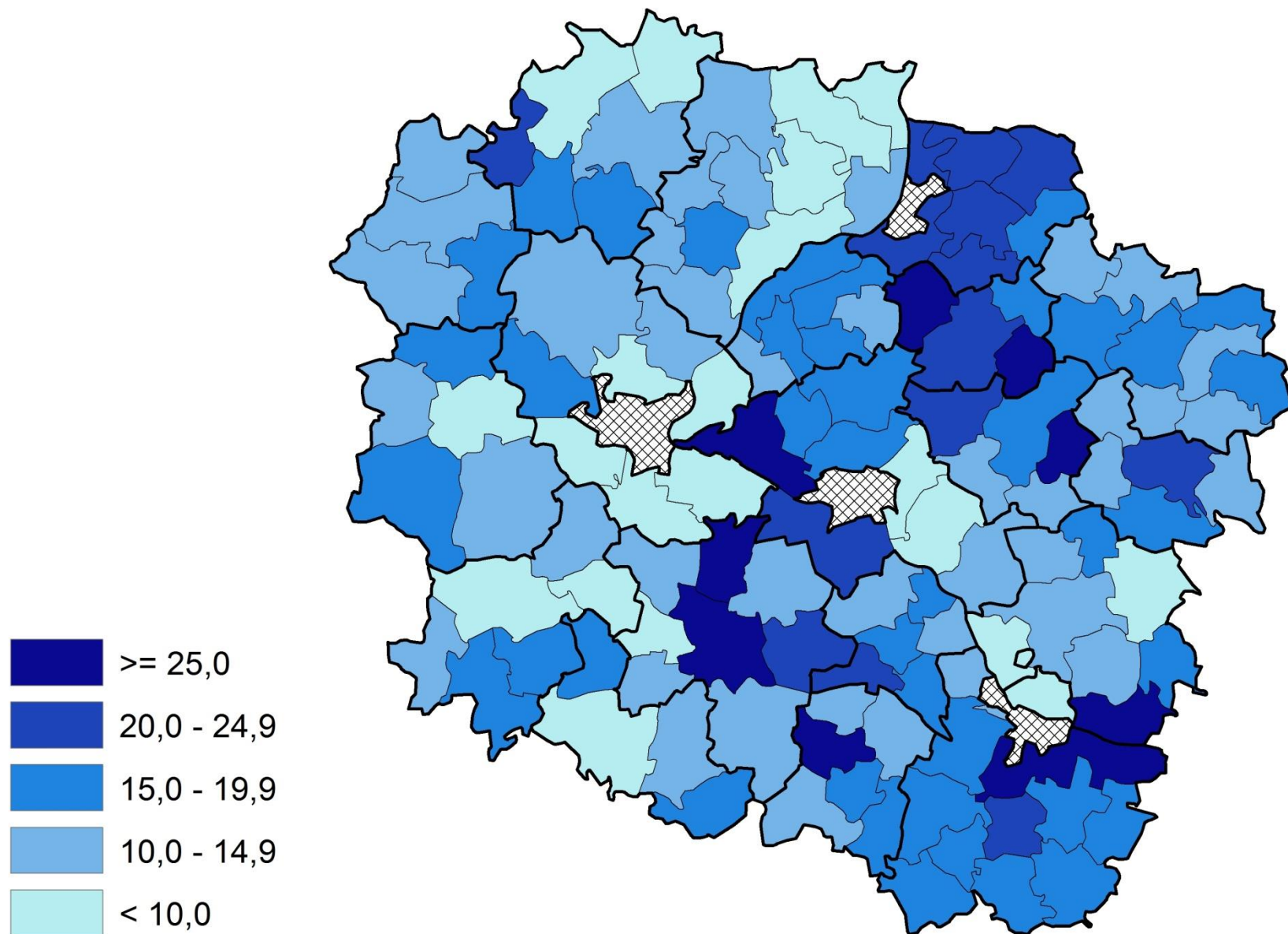
Tab. 4. Wsparcie finansowe rozwoju obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim- całościowe ujęcie płatności w programach UE (perspektywa 2007-2013)

Wyszczególnienie	Dofinansowanie ogółem w mln zł	W tym struktura płatności w %			W tym wskaźniki poziomu absorpcji	
		B	W	K	płatność w tys. zł na 1 mieszkańca	płatność w tys. zł na 1 km2
		płatności bezpośrednie (JPO, UPO, pozostałe)	środki dot. rolnictwa i obszarów wiejskich (PROW, PO Ryby, POiW - razem)	środki programów i dot. rozwoju regionalnego (RPO WKP) i krajowego (POiŚ, POIG, POKL) - razem		
Województwo kujawsko-pomorskie - razem	21 372,4	30,7	24,9	44,4	10,2	1189
W tym gminy wiejskie i miejsko-wiejskie - razem oraz według podregionów GUS						
Razem	15 069,7	41,9	33,3	24,8	14,0	867
Bydgosko-toruński	2 313,5	27,8	31,5	35,2	12,3	884
Grudziądzki	3 683,8	44,8	27,3	21,3	17,9	922
Inowrocławski	3 734,4	40,2	32,6	22,0	12,7	940
Świecki	1 992,0	41,6	32,3	21,6	10,5	596
Włocławski	3 345,9	41,0	34,9	20,8	16,7	968

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR, UM WK-P, MR.

**Wielkość i struktura płatności UE w województwie kujawsko-pomorskim
(od gm. Bobrowniki do gm. Inowrocław)**

Płatności programów unijnych na obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego w przeliczeniu na 1 osobę (w tys. zł, perspektywa 2007-2013) - od 4-5 tys. w Świeciu i Nowem do 42 tys. zł w Dobrzyniu nad Wisłą.

Socjalne i modernizacyjne oddziaływanie programów UE

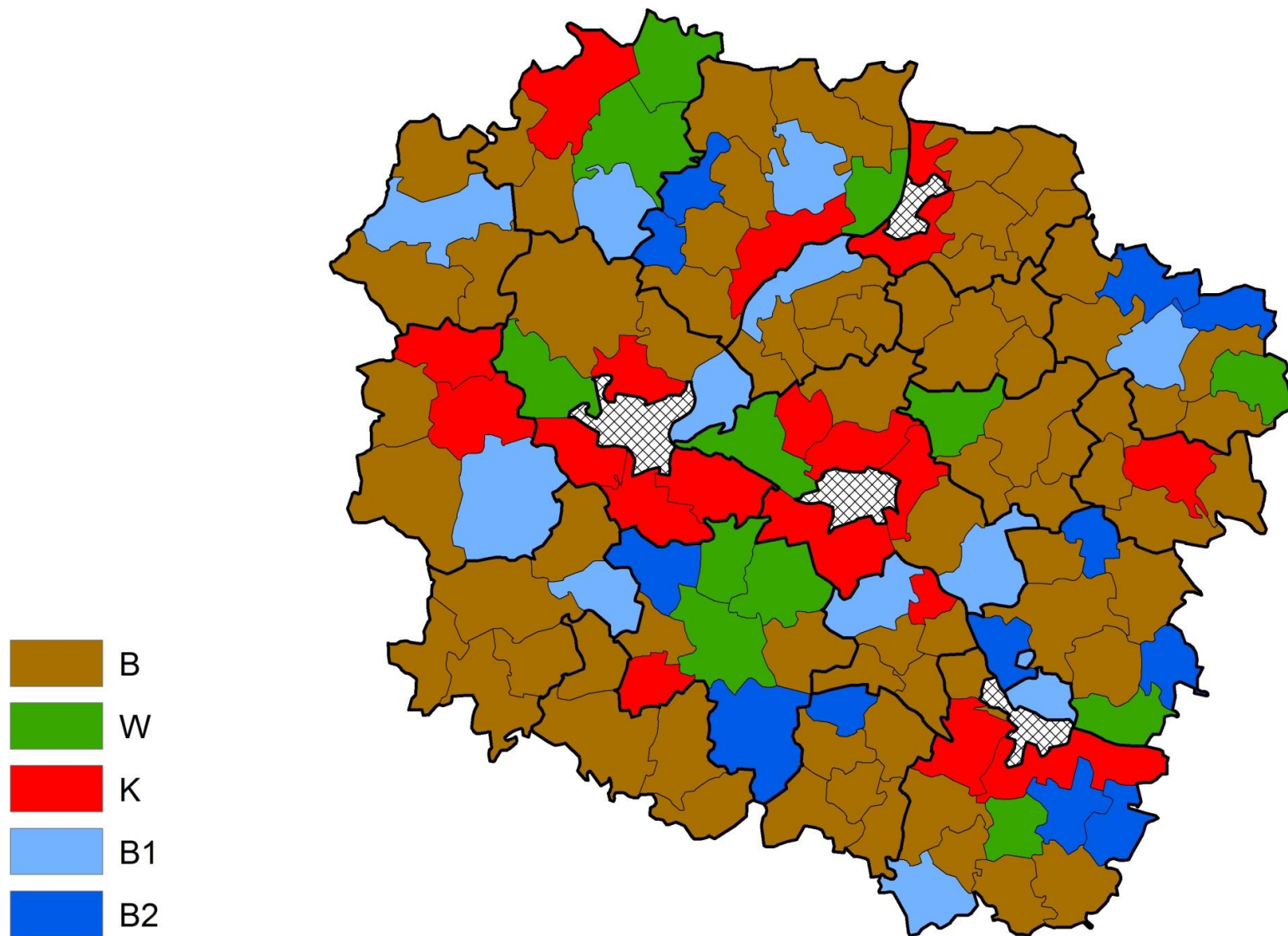
POZIOM ROZWOJU (średnia znormalizowana wybranych cech diagnostycznych – 2015 r.*) a **POZIOM ABSORPCJI ŚRODKÓW PROGRAMÓW UE** (lata 2007-2013; tys. zł na 1 mieszkańca)

Współczynnik korelacji = -0,32
(słaba – poniżej -0,50 – korelacja ujemna)

*[cechy:1 - gęstość zaludnienia (osoby/1km²), 2 - ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku poprodukcyjnym, 3 - udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym, 4 - liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 100 osób w wieku produkcyjnym, 5 - udział dochodów własnych w dochodach gmin, 6 - ludność korzystająca z sieci w wodociągowej kanalizacyjnej (razem) w % ogółu mieszkańców]

Tab. 5. Płatności programów unijnych na obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego - typy strukturalne (perspektywa finansowa 2007-2013)

Charakterystyka	Lp.	B	W	K	Liczba gmin
Przewaga płatności bezpośrednich (B) - razem 73 gminy	1	5	1	0	3
	2	4	1	1	11
	3	4	2	0	21
	4	3	1	2	8
	5	3	2	1	30
Przewaga płatności dot. wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (W) - razem 12 gmin	5	1	5	0	1
	6	1	4	1	1
	7	2	4	0	4
	8	2	3	1	5
	9	1	3	2	1
Przewaga płatności RPO K-W i krajowych programów operacyjnych (K) - razem 18 gmin	10	0	0	6	2
	11	0	1	5	2
	12	1	1	4	3
	13	1	2	3	1
	14	2	1	3	10
Brak przeważającego elementu w strukturze - razem 24 gminy	15	2	2	2	12
	16	3	3	0	12

Płatności programów unijnych na obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego - typy strukturalne wg wiodącego elementu absorpcji (perspektywa 2007-2013)

Uwagi końcowe

- Płatności programów pomocowych UE wyróżniają się dużym zróżnicowaniem przestrzennym – tworzą złożony system, wymagający monitoringu i analizy;
- Badania wykazały potrzebę łącznej analizy funduszy programów UE wydatkowanych w regionie (dane MR, ARiMR, UM WK-P – razem), z uwzględnieniem płatności bezpośrednich;
- Realizacja tego zadania wymaga rozwiązania szeregu problemów, wynikających głównie z metodyki ewidencji wydatkowania środków krajowych programów operacyjnych (SIMIK);
- Wykazano potrzebę poprawy efektywności absorpcji środków programów unijnych – podniesienia rangi ich oddziaływania modernizacyjnego na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Dziękuję za uwagę

[opracowanie zawiera wybrane wyniki badań; całościowe ujęcie zaplanowano jako publikację książkową w formie Biuletynu Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN]

Kontakt e-mail: rudnickir@umk.pl